

معرفی کتاب

فرهنگ مردم همدان، پرویز اذکایی (سپستان)، همدان، دانشگاه بوعلی سینا، ۱۳۸۵ش، ۶۶ص.

طی چند دهه گذشته شماری از پژوهشگران شهرستانی یا دارای تعلقاتی به شهرستان، چه بسا به سبب نوعی ولایت‌دوستی و لزوم ادای دین به زادگاه خود، دست به پژوهش‌هایی درباره یک جنبه و یا جوانب گوناگون دیار خود زده و آثار قابل توجهی به ویژه در زمینه‌های خرده‌فرهنگ‌های ایران پدید آورده‌اند. تلاش‌های استاد ایرج افشار در شناساندن یزد، و دکتر ابراهیم باستانی پاریزی در معرفی پاریز و کرمان نمونه‌های قابل توجه آن هستند، گو اینکه این دو به جنبه‌های معدودی پرداخته‌اند. اما پرویز اذکایی نام آشنای عرصه تصحیح متون و تاریخ و فلسفه، علاوه بر موضوعاتی چون ابوریحان بیرونی و زکریای رازی و ناصر خسرو، آثار متعددی هم در باب جنبه‌های مختلف همدان پدید آورده است: از ادبیات و فلسفه و عرفان گرفته تا تاریخ و جغرافیا و زبان و فرهنگ عامه و غیره. کتاب فرهنگ مردم همدان آخرین تألیف او درباره این دیار است.

کتاب با جستاری زیر عنوان «درآمد همگانه» در معرفی اجمالی همدان و مباحث کتاب، آغاز می‌شود. فصل دوم به زبان کهن همدانی (فهلوی/مادی)، و معرفی گویش‌های فهلوی و مطالعات انجام‌شده بر روی آنها می‌پردازد. در فصل سوم ویژگی‌های دستوری زبان همدان به اختصار می‌آید و فصل دیگر هم که از همه مفصلتر (بیش از ۲۲۰ ص) است، واژگان گویشی آن را صورت آوانوشت و معنا و توضیحات دیگر دارد. مکمل این واژه‌نامه هم فهرستی الفبایی از «مصطلحات و امثال» و مواد گویشی، یعنی «اشعار و ترانه‌ها» و «متل‌ها و قصه‌ها» بدین گویش است.

«باورها و عقاید» مردم همدان درباره چیزها، جانوران، کودکان، چیزهای گوناگون، و نیز پزشکی مردمانه هم در فصلی دیگر آمده است و «آداب و رسوم» و «بازی‌ها و سرگرمی‌ها» هم در دو فصل جداگانه معرفی شده‌اند. پایان‌بخش این اثر، کتابنامه و نامنامه است.

بهرام ورجاوند

Ankara Üniversitesi dil ve Tarih-Cografya Fakültesi Kutuphanesi Yazmalar Katalogu (1), Dr. Derya Ors & Dr. Kemal Tuzcu & Dr. Muhammet Hekimoglu, Ankara, Ankara Üniversitesi Basımevi, 2006.

فهرست دستنویس‌های کتابخانه دانشکده زبان و تاریخ-جغرافیای دانشگاه آنکارا (۱)، دریا اورس، کمال توزکو، محمد حکیم‌اوغلو، آنکارا، انتشارات دانشگاه آنکارا، ۲۰۰۶م.

تا جایی که از مقدمه تهیه‌کنندگان فهرست برمی‌آید، کار تهیه فهرست از تابستان سال ۲۰۰۵ م آغاز شده و طی یک کار مطالعاتی فشرده در زمانی کوتاه انجام شده است. در این برای تدوین فهرست ابتدا کار برهه‌هایی از بخش دستنویس‌های کتابخانه دانشکده زبان و تاریخ - جغرافیای دانشگاه آنکارا (مجموعه‌های دانشگاه A و دانشگاه B) استخراج و پس از آن، تنظیم کار برهه‌ها و بازنویسی و تهیه فهرست انجام شده است.

در مجموعه دانشگاه A، تعداد ۴۱۰ نسخه موجود است که برخی از آنها مجموعه بوده و روی هم‌رفته ۷۸۶ اثر را تشکیل می‌دهد. از این میان ۱۶۷ اثر فارسی، ۳۱۶

اثر ترکی و ۳۰۳ اثر به زبان عربی است. در مجموعه B نیز شصت سرعنوان وجود دارد که شامل چهار اثر فارسی، ۳۱ اثر عربی و ۲۵ اثر ترکی است. برای هر نسخه یک شماره اصلی اختصاص یافته و در مجموعه‌ها به هر کدام از آثار مجموعه، عددی فرعی — که به عدد اصلی افزوده شده — نیز اختصاص یافته است.

نام هر اثر به الفبای عربی و آوانویسی ترکی ضبط شده، همچنین نام مؤلف که به هر دو الفبا به همراه سال ولادت و مرگ او آمده است. موارد دیگری که ذیل هر اثر نقل شده عبارت است از: زبان اثر، خط نسخه، ابعاد نسخه، ابعاد بخش نوشته شده، تعداد سطرها هر صفحه، تعداد برگ‌ها، رنگ قلم (متن و سرعنوان‌ها)، تاریخ کتابت و برخی دیگر از مواردی که به نسخه‌شناسی اثر مرتبط است. پس از این نیز به نقل عبارت آغاز و پایان نسخه پرداخته و همچنین موضوع اثر، توضیحات (از نظر کسری‌های نسخه و...) و در نهایت منابع، نقل شده است.

لازم به توضیح است که در این فهرست به جزئیات نسخه‌شناسی بیشتر پرداخته شده و حتی به مواردی چون استفاده از کاغذ ابری در آستر بدرقه، رنگ ابری، پوشش جلد‌ها و رنگ آنها و مواردی از این دست، اشاره شده است. برعکس، به متن‌شناسی آثار توجهی نشده و با معرفی چند منبع — که توصیف اثر در آنها آمده — آگاهی از اطلاعات متن‌شناسی را بدانجا حواله کرده‌اند. از منابعی که برای آثار فارسی بدانها ارجاع شده است، می‌توان از فهرست نسخه‌های خطی فارسی اثر احمد منزوی و همچنین آثار منظوم فارسی در کتابخانه‌های استانبول (*Istanbul Kutuphanelerinde Farsca*) اثر احمد آتش یاد کرد.

در پایان فهرست، دو نمایه نویسنده‌گان و نام آثار آمده که البته به الفبای ترکی و تلفظ نام‌ها در آن زبان است. در فرصتی که برای معرفی این فهرست پیش آمد، آثار فارسی آن مورد بررسی قرار گرفت. در میان آنها تعدادی نسخه بااهمیت دیده می‌شود که در زیر به نقل مشخصات آنها می‌پردازیم:

شرح گلشن راز (ناشناخته)، مورخ ۸۶۸ (ص ۲)؛
حال‌نامه (گوی و چوگان) هروی، مورخ ۸۷۸ (ص ۲)؛
تحفة الملوك سجستانی، مورخ ۹۲۲ (ص ۷)؛ انیس العارفین قاسم انوار، مورخ ۸۷۱ (ص ۸)؛ نسخه دیگر مورخ ۸۷۹ به همراه دیوان همو (ص ۶۸)؛ آینه جهان‌نما و گنج طلسم‌گشای، ابوسعیدین مجتبی یمانی، مورخ ۷۸۱ (ص ۹)؛ روضة الناظر و نزهة الخاطر عبدالعزیز کاشی، مورخ ۸۱۹ (ص ۲۵)؛ دیوان عماد فقیه، مورخ ۸۸۵ (ص ۲۶)؛ ترجمه بهجة الاسرار و معدن الانوار احمدبن محمود بایوردی، در مناقب عبدالقادر گیلانی و برخی مشایخ نورالدین ابوالحسن علی بن یوسف که به عربی بوده و در ۹۶۳ ترجمه شده و نسخه مورد گفتگو در ۹۹۲ کتابت شده، دارای ۴۷۴ ورق (ص ۵۸)؛ نصوص الخصوص فی شرح الفصوص، رکن‌الدین شیرازی، بی تا (ص ۱۶۹)؛ تحفة شاهی، شاهی ابراهیم دده، فرهنگ فارسی به ترکی است، مورخ ۹۸۹ (ص ۲۵۰)؛ لغت فارسی - ترکی، در ۲۳۱ برگ، مورخ ۹۴۴ (ص ۲۵۸)؛ زبدة الحقایق، عین‌القضات همدانی، مورخ ۷۵۰ (ص ۳۳۱)؛ مجموعه شماره ۳۳۲ دارای اشعار عرفی شامل دیوان، مجمع الافکار و فرهاد و شیرین وی، بی تا.

علی صفری

مجموعه فصیحی، فصیح خوانی، تصحیح سیدمحسن ناجی نصرآبادی، تهران، اساطیر، ۱۳۸۶ ش، ۳ ج.

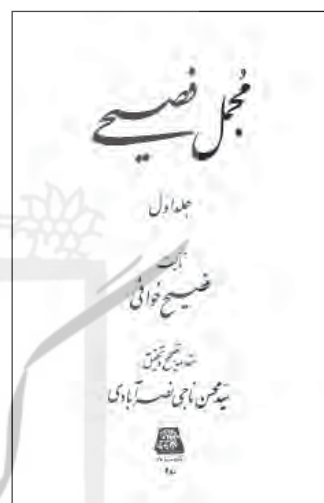
در سال ۱۳۱۷ش که علامه محمد قزوینی در اروپا به سر می‌برد، فرهنگستان ایران از وی خواست تا با توجه به منابعی که در اختیار دارد، فهرستی از کتاب‌های مهم فارسی تهیه کند تا بر اساس آن برای سفارش تصحیح کتاب اقدام شود.

قزوینی فهرستی تهیه کرد و به ایران فرستاد که در همان روزگار در نشریه نامه فرهنگستان (ج ۱، ش ۱۰، صص ۱۰-۱۹) تجدید چاپ در: مقالات قزوینی، گردآورده

عبدالکریم جریزه‌دار، تهران، اساطیر، ۱۳۶۳، ج ۲، صص ۲۸۷-۳۰۹ منتشر شد.

از میان آثار معرفی شده در آن فهرست، برخی مانند التفهیم بیرونی و تاریخ طبرستان ابن اسفندیار اندکی بعد منتشر شدند، اما برخی از این آثار یا هرگز - لاقلاً تا امروز - منتشر نشده و برخی نیز پس از زمانی بسیار طولانی - مثلاً نزهت‌نامه علائی بعد از چهل سال - به چاپ رسیدند.

یکی از این آثار، تاریخ بسیار ارزشمند مجمل فصیحی اثر فصیح خوافی است که جلد اول آن به سال ۱۳۳۹ش و به کوشش محمود فرخ به چاپ رسید و ادامه آن - تا پایان متن - به سال ۱۳۴۱ش در دو جلد هم به توسط وی منتشر شد.

تصحیح فرخ - که فردی فاضل بوده - به سبب امکانات اندک و شرایط دشوار آن روزگار، کاستی‌هایی داشت و اینک صاحب‌همتی دیگر از خطه خراسان، متن را با امکانات امروز و به صورتی پاکیزه و کارآمد در اختیار پژوهشگران قرار داده است.

متأسفانه علامه قزوینی - در فهرست پیشگفته - توصیفی کافی از مجمل فصیحی ارائه نکرده است، ولی داوری صریحی درباره آن دارد: «... فوق‌العاده کتاب نفیس مفید مهمی است؛ ولی نسخ آن چنانکه عرض شد، در نهایت ندرت است.»

آنچه به صورت خلاصه در مورد کتاب می‌توان گفت این است که مجمل فصیحی نوشته فصیح خوافی تاریخی است عمومی که وقایع تاریخی را از ادوار آغازین تاریخ تا سال ۸۴۵ ق دربر می‌گیرد.

احمدبن محمدبن یحیی ملقب به فصیح خوافی در ۷۷۷ ق در شهر هرات به دنیا آمده و در ۸۴۵ یا ۸۴۶ ق درگذشته است. بر این اساس، وی نگارش وقایع تاریخی را تا سال‌های پایانی زندگی خود ادامه داده است. نویسنده در نگارش تاریخ، وقایع را به صورت سال‌شمار ذکر کرده و در این زمینه، به اشاره‌ای کوتاه به هر واقعه اکتفا نموده و بجز مواردی که لازم بوده، از تفصیل درباره جزئیات پرهیز کرده است. از این منظر کار وی در بر گیرنده رئوس تاریخی بسیار زیادی است و این ویژگی را در کمتر کتاب تاریخی می‌توان یافت. به عبارتی، چون او به جزئیات پرداخته، توانسته است در حجمی نسبتاً اندک، اطلاعات بسیاری را در اختیار خواننده قرار دهد؛ اطلاعاتی که با سال‌ها مطالعه از گوشه و کنار متون فراهم آمده و چه بسا متونی که امروز در دست ما نیست و وی در کار خود از آنها بهره بر گرفته است.

تاریخ روی کارآمدن سلسله‌ها، تاریخ جنگ‌ها، سال ولادت و درگذشت دانشمندان و بزرگان و اطلاعاتی از این دست، باعث شده است تا کتاب نه تنها از منظر تاریخی بلکه از دیدگاه‌های مختلفی چون تاریخ تصوف نیز حائز اهمیت باشد.

بسیار پیش می‌آید که خواننده می‌خواهد از روی دادن پیشامدی در سالی خاص مطمئن شود، یا برعکس، می‌خواهد بداند که در فلان سال چه وقایعی رخ داده است و عبارت‌پردازی‌های تاریخ‌نگاران مطلوب او نیست؛ در چنین مواردی این کتاب برای خواننده بسیار سودمند است.

تصحیح کتاب بر پایه چهار نسخه انجام شده و مصحح در تدوین آن زحمت بسیار کشیده است؛ به خصوص کاری که در زمینه بررسی اطلاعات متن و مقایسه آنها با منابع دیگر انجام شده، در بسیاری از موارد، خواننده را از صحت و سقم مطالب باخبر می‌سازد.

نمایه‌های گونه‌گونی که برای کتاب فراهم شده، بازیابی اطلاعات را بسیار آسان می‌کند و این، از جمله ویژگی‌های خوب این چاپ و البته از ویژگی‌های تصحیحات آقای نصرآبادی است و نمونه‌هایی چون نمایه‌های مفصل ریاض‌الشعراء میزان تلاش و اهتمام وی را در تدوین نمایه به‌خوبی نمایان می‌سازد.

ع.ص

گزارش میراث

ایران زمین

für eine "Miteinander – Identität").

— م. سلیم (یا سالم؟) عبدالله: مسیح (ع) و مسیحیان در قرآن

(M. Salim Abdullah: Jesus und die Christen im Koran).

— کریستیان و. ترول: طارق رمضان، از «مسلمانان در اروپا» تا «مسلمان اروپایی»

(Christian W. Troll: Tariq Ramadan: vom "Muslim in Europa" zum "europäischen muslim")

(مقاله‌ای است درباره فعالیت‌های طارق رمضان، نوه حسن البنا در اروپا).

— الزا سوفیا فن کامپ هوونیر: افسانه‌های اسلامی مربوط به مسیح (ع)

(Elsa Sophia von Kamphoevener: Islamische Christuslegenden).

— گوستاو وایل: افسانه‌هایی از یوحنا، مریم (س) و مسیح (ع)

1. *Iranzamin, Echo der iranischen Kultur.*

2. Gesellschaft für das Geistesleben Persiens.

«کانون فرهنگ و تمدن ایران»، در ژوئیه ۱۹۹۷م در بن (آلمان) تأسیس

شد. مقر آن در شهر بن است و نمایندگی‌هایی در برلین، شورین

(Schwerin)، زوریخ، وین، تهران و شیراز دارد. آن‌چنان‌که در

بروشور معرفی «کانون» آمده است، «کانون فرهنگ و تمدن

ایران» ۵۸۰۰ عضو دارد و از کتابخانه‌ای با سی‌هزار جلد کتاب

فارسی و نه هزار جلد کتاب به زبان‌های لاتینی بهره می‌برد.

برخی از برنامه‌های «کانون» برای سال ۲۰۰۸ م عبارت است از:

الف. ترجمه به آلمانی: ۱. سه کتاب از سید حسین نصر (شامل

سه حکیم مسلمان، مقدمه‌ای بر کیهان‌شناسی اسلامی، علم و

تمدن در اسلام)؛ ۲. یونانیان و ایرانیان از امیر مهدی بدیع؛ ۳.

خواججه نظام‌الملک از جواد طباطبایی؛ ۴. تاریخ پزشکی در ایران

از حسن تاجبخش؛ و چند کتاب دیگر.

ب. ترجمه به فارسی: ترجمه دو کتاب، یکی درباره پنجاه شاعر،

متفکر و هنرمند آلمانی و دیگری کتابی در معرفی یکصد شرکت

صنعتی آلمانی و شیوه‌های همکاری آنان با ایران در زمینه‌ای

اقتصادی و بازرگانی.

ج. انتشار شماره‌های ۱۲ تا ۲۵ نشریه ایران‌زمین.

د. سه فرهنگ: ۱. فرهنگ شاهنامه از عیسی شهابی؛ ۲. فرهنگ

فارسی-آلمانی؛ ۳. جلد نخست از دائرةالمعارف علوم طبیعی و

فناوری، به چهار زبان آلمانی، انگلیسی، فرانسوی و فارسی.

ه. ترجمه آلمانی نهج البلاغه، و چند تألیف و ترجمه دیگر.

ایران‌زمین نشریه‌ای است به زبان آلمانی که از سوی «کانون فرهنگ و تمدن ایران»^۲، در شهر بن آلمان منتشر می‌شود. سردبیر آن علی رهبر است که سال‌هاست در آلمان زندگی می‌کند و «کانون فرهنگ و تمدن ایران» را اداره می‌کند. شش شماره (سه جلد) از این نشریه به موضوع «مسیحیت - اسلام - ایران» اختصاص دارد. برای آشنایی بیشتر با این نشریه فهرست برخی از مقاله‌های این سه شماره در این جا ذکر می‌شود:

* ایران‌زمین، شماره ۶ - ۷ (دوره جدید)، زمستان ۱۹۹۹م - بهار ۲۰۰۰م، ۵۷۰ ص.

مقالات این دو شماره عمدتاً درباره مسیحیت و رابطه اسلام با آن است.

— علی رهبر: مسئولیت جهانی ادیان، درباره ماهیت عشق

(Ali Rahbar: Die Weltverantwortung der Religionen. Zum Wesen der Liebe).

— اودو توروشکا: آیا همه به یک خدا معتقدند؟ پرسشی از دیدگاه علوم دینی

(Udo Tworuschka: Glauben alle an den selben Gott? Anfragen aus religionswissenschaftlicher Perspektive).

— هاینتس - یوزف فابری: اندیشه گفتگوی مسیحی-اسلامی

(Heinz - Josef Fabry: Der christlich-islamische Dialog - einige Gedanken).

— حسن صعب (?): درباره گفتگوی اسلامی-مسیحی (Hasan Sa'b: Zum islamisch-christlichen Dialog).

— پاول شوارتسناو: اسلام و مسیحیت، دو دین با یک منشأ

(Paul Schwarzenau: Islam und Christentum - zwei Geschwisterreligionen).

— عادل تئودور خوری: مسیحیان و مسلمانان، در جستجوی هویتی مشترک

(Adel Theodor Khoury: Christen und Muslime -

- اولریش مارتسولف: تاریخ آموزه‌های بین دینی
(Ulrich Marzolph: Interreligiöse Lehrgeschichte).

- آلفونس گابریل: بازماندگان مسیحیت نخستین در
ایران

(Alfons Gabriel: überbleibsel des ersten
Christentum in Persien)

(بخش کوتاهی است از کتاب گابریل با عنوان
Religionsgeographie von Persien, وین، ۱۹۷۱م).

- ایزابل اشتومپل - حاتمی: آسوریان و ارمنیان به عنوان
اقلیت‌های مسیحی در ایران

(Isabel Stömpel - Hatami: Assyryer und Armenier
als christliche Minderheiten in Iran)

(فصلی است از کتاب مؤلف، منتشرشده در برلین،
۱۹۹۶م، با عنوان

*Das Christentum aus der Sicht zeitgenössischer
iranischer Autoren.*

- لودویگ هاگمان: اقلیت‌های مسیحی در ایران
(Ludwig Hagemann: Christliche Minderheiten in
Iran).

- مؤسسه مرکزی بایگانی اسلام در آلمان: اطلاعات
جدید درباره اسلام در آلمان

(Zentralinstitut Islam - Archiv - Deutschland:
Neue Daten und Fakten über den Islam in
Deutschland).

- هاینر بیلفلد: آینده روابط میان جوامع غربی و اسلامی
(کنفرانس برلین در ۲۲ - ۲۳ آوریل ۱۹۹۹م)

(Heiner Bielefeldt: Die Zukunft der Beziehungen
zwischen westlichen und islamischen
Gesellschaften. Berliner Konferenz im Schloss
Bellevue ۲۲/۲۳. April ۱۹۹۹).

- یورگن توباخ: رشد و توسعه مسیحیت در شاهنشاهی
ساسانی.

(Jürgen Tubach: Die Inkulturation des
Christentums im Sassanidenreich)

(گزارش نشستی است که در روزهای ۱۲ تا ۱۵ مه
۱۹۹۹م برگزار شد).

بخش بعدی این دو شماره بیشتر گزارش کنفرانس‌هایی

۱. منظور انجیل به روایت متی، لوقا، مرقس و یوحنا است.

(Gustav Weil: Legende von Johannes, Maria und
Christus).

- تیتوس بورکهارت: درباره تنوع راه‌های معنوی
(Titus Burckhardt: Zur Verschiedenheit geistiger
Pfade).

- آنماری شیمیل: عیسی (ع) در شعر فارسی
(Annemarie Schimmel: Jesus in der persischen
Poesie).

- پتر شوت: عیسی (ع)، پیامبر من
(Peter Schutt: Jesus mein Prophet).

- ریشارد گلوکنر: سخنان حکیمانه و دینداری شرقی
کهن در سخنان عیسی (ع) در روایت انجیل توسط
نویسندگان آن^۱

(Richard Glöckner: Weisheitliche Traditionen
und altorientalische Frömmigkeit in Jesusworten
der Synoptischen überlieferung).

در صفحات ۱۹۸-۲۵۸ چند مقاله است درباره مانی
و مذهب او و رابطه آن با مسیحیت که عمدتاً فصل‌هایی
کوتاه از کتاب‌هایی است که پیش از این چاپ شده‌اند.

همچنین بخش‌هایی از کتاب‌های چاپ‌شده سید
حسین نصر، هانری کربن، عبدالجواد فلاطوری (درباره
انتظار فرج حضرت مهدی (عج)) در صفحات بعدی به
چاپ رسیده است.

- فریدریش نی‌ونر: ابن رشد و سازگاری قوانین دینی
با فلسفه

(Friedrich Niewöhner: Ibn Rusd und die
Vereinbarkeit von Religionsgesetz und
Philosophie).

- لودویگ هاگمان: کتاب «پالایش قرآن» اثر نیکولاس
کوسایی. ملاحظاتی درباره فهم او از قرآن

(Ludwig Hagemann: Nikolaus von Kues: "Sichtung
des Korans". Anmerkungen zum Cusanischen
Koranverständnis)

(درباره اثری جدلی از نیکولاس کوسایی (۱۴۰۱ -
۱۴۶۴م)، فیلسوف، متکلم، اسقف و کاردینال آلمانی.
درباره او نیز نک: مقاله مندرج در:

The Encyclopedia of Religion

ویراسته میرچا الیاده، ج ۱۰، ص ۴۳۰ - ۴۳۱).

است که در اروپا و آلمان دربارهٔ مسائل مربوط به ایران و اسلام برگزار شده است، و پس از آن، مقالات و گزارش‌هایی دربارهٔ ادبیات و هنر ایرانی. بخش پایانی این دو شماره شرح حال نویسندگان مقالات است.

همچنین در پایان مقالات و بین صفحات اشعاری از شاعران آلمانی‌زبان همچون فرانتس فُن آسیزی (Franz von Assisi)، نلی زاکس (Nelly Sachs)، راینر ماریا ریلکه (Rainer Maria Rilke) و ترجمهٔ اشعاری از شاعران ایرانی و عرب به زبان آلمانی، همچون شعرهای فروغ فرخزاد، جلال‌الدین رومی، عطار (هر دو ترجمهٔ آنماری شیمل)، ابن عربی، نسرین رنجبر ایرانی، محمدرضا شفیعی کدکنی، اسماعیل خوبی، احمد شاملو، پروین اعتصامی، سیمین بهبهانی و فریدون توللی، آمده است.

* ایران‌زمین، شمارهٔ ۸-۹، زمستان ۲۰۰۴م - بهار ۲۰۰۵م، ۵۴۸ ص.

مهم‌ترین مقاله‌های شمارهٔ ۸-۹ عبارت است از:

- بارتولد ویتته: اسلام-گفتگو یا درگیری؟

(Barthold C. Witte: Islam-Dialog oder Konflikt?).

- کارل لیمان: ارزش‌های مذهبی در جامعهٔ کثرت‌گرا

(Karl Lehmann: Religiöse Werte in der pluralistischen Gesellschaft).

- سید مصطفی محقق داماد: شیعه

- اودو اشتاینباخ: ایران و هویت اسلامی آن

(Udo Steinbach: Iran und seine islamische Ausprägung).

- ورنر انده: اسلام شیعی به عنوان قدرت سیاسی

(Werner Ende: Der Shiitische Islam als politische Kraft).

- آنماری شیمل: کربلا و امام حسین (ع) در ادبیات فارسی و مسلمانان هندی

(Annemarie Schimmel: Kerbala und Imam Hussayn (A) in der persischen und indomuslimischen Literatur).

- محمد لیگنهاوزن: عیسی (ع) و امام علی (ع). تعالیم عیسی (ع) به روایت امام علی (ع)

(M. Legenhausen: Jesus (A) und Imam Ali (A). Das Evangelium in Überlieferungen von Imam Ali).

- سید جعفر شهیدی: اسلام در ایران

ترجمهٔ فصلی از کتاب تاریخ تحلیلی اسلام است.

- و. مونتگمری وات (و) میشل مرموره: قتل عثمان و انگیزه‌های آن

(W. Montgomery Watt/ Michael Marmura: Die Ermordung Utmans und ihre Motive).

- پتر آنتز: شیعیان. دربارهٔ تاریخ جنبشی معترضان در میان اسلام

(Peter Antes: Zur Geschichte einer Oppositionsbewegung innerhalb des Islam).

- محمد علافی (?): مکاتب و گرایش‌های فکری مختلف در اسلام

(Muhammad Allafi: Die verschiedenen Schulen und Denkrichtungen im Islam).

فصلی است از این کتاب اسلام، جامعه و اروپای جدید. فرصت‌ها و موانع دموکراسی و جامعهٔ مدنی، فرانکفورت، ۲۰۰۲م.

- کارل اکهارت هاینتس: حکومت مذهبی

(Karl Eckhart Heinz: Der Religiöse Staat).

- علی رهبر: دربارهٔ شخصیت و جایگاه شیخ مفید در آموزه‌های شیعی.

- مارتین مکدرموت: دربارهٔ روش علم کلام نزد شیخ مفید و کلام مسیحی

(M. McDermott: Zur Methodik in Sheikh al-Mufids ilm al-kalam und in der christlichen Theologie).

1. M.H. Allafi: Islam, *Gesellschaft und europäische Moderne, Chancen und Hindernisse für Demokratie und Zivilgeschichte*. Glare verlag, Frankfurt / Main 2002.

است دربارهٔ سید جمال‌الدین اسدآبادی، بدین شرح:
 - هانی سُروِر: الافغانی
 بخشی است از کتاب سُروِر که در ۱۹۷۷م در فرایبورگ
 با این عنوان منتشر شده است:
 Hani Srour: *Die Staats- und Gesellschaftstheorie
 bei Sayyid Djamaladdin Al Afghani.*
 - فریدریش نی‌وُنِر: جمال‌الدین‌الافغانی در گفتگو با
 [ارنست] رنان
 Friedrich Niewoöhner: Djamal ad-Din al-Afghani
 in Gespräch mit Renan.

- ارنست رنان: اسلام و علم
 Ernest Renan: *Der Islam und die Wissenschaft*
 ترجمهٔ آلمانی سخنرانی رنان است که در تاریخ ۲۹ مارس
 ۱۸۸۳م در دانشگاه سوربن پاریس ایراد شد. متن فرانسوی
 سخنرانی رنان در تاریخ ۳۰ مارس ۱۸۸۳م در پاریس، در
Journal des Debats منتشر شد. جمال‌الدین اسدآبادی،
 نامه‌ای را به عربی به مدیر این نشریه در نقد سخنرانی
 رنان نوشت. ترجمهٔ فرانسوی نقد او در همین نشریه در
 ۱۸ مه ۱۸۸۳م به چاپ رسید. یک روز بعد، در ۱۹ مه
 ۱۸۸۳م، پاسخ رنان به نامهٔ جمال‌الدین به چاپ رسید.
 ترجمهٔ آلمانی نقد جمال‌الدین و پاسخ رنان به ترتیب با
 این عناوین در این شماره به چاپ رسیده است:
 - نقد جمال‌الدین افغانی (ص ۴۳۳ - ۴۴۱)
 (Kritik des Afghanen Djemmal Eddin).

- پاسخ ارنست رنان (ص ۴۴۲-۴۴۶)
 (Erwiderung Ernest Renan's).

* * *

- فرانک گریفل: فریدریش نی‌وُنِر ۱۹۴۱-۲۰۰۵
 (Frank Griffel: Friedrich Niewöhner 1941-2005).
 - یان ریشار: آیت‌الله‌کاشانی، راه‌گشای جمهوری اسلامی
 (Yann Richard: Ayatollah Kashani- ein
 Wegbereiter der islamischen Republik?)
 - برتولد اسپولر: کلیسای نستوریان
 (Bertold Spuler: Die Nestorianische Kirche).
 بخش خلاصه‌شده‌ای است از کتاب اسپولر که در ۱۹۶۱م
 در لیدن با این عنوان به چاپ رسید:
*Religionsgeschichte des Orients in der Zeit der
 Weltreligionen.*

- ویلهلم ماس: آموزه‌های شیعی و انجیل یوحنا
 (Wilhelm Maas: Shiitische Lehre und Johannes-
 Evangelium).

- هاینتس هالم: اشتراکات شیعه و مسیحیت در ایمان
 (Heinz Halm: Verwandte Glaubensvorstellungen
 in der Shia und im Christentum).

- یان پول: ریشه‌های معنوی تشیع
 (Jan Pohl: Geistige Wurzeln Des Shiismus)
 فصلی است از کتاب *Die schiitische Theosophie*
 سویس، ۱۹۹۱م.

- پیر آنتوان برنهایم (و) گی استاورید: مفهوم بهشت از
 دیدگاه مسیحیان و شیعیان
 (Pierre-Antoine Bernheim/ Guy Stavrides:
 Paradiesvorstellungen der Christen und Shiiten)
 فصلی است از کتاب *Welt der Paradiese, Paradiese
 der Welt*، زوریخ، ۱۹۹۲م.

- عبدالامیر جوهر دلواری (؟): نخستین جنبش‌های
 شیعی در ایران
 (Abdolamir Johardelvari: Die ersten Shiitischen
 Bewegungen in Iran)
 فصلی است از کتاب *Iranische Philosophie von
 Zarathustra bis Sabzewari*، فرانکفورت (ماین)،
 ۱۹۹۴م.

- عبدالجواد فلاطوری: شیعهٔ اثناعشری از دیدگاه یک
 شیعی.
 - آیت‌الله علی مشکینی: سنت از دیدگاه شیعه و سنی (به
 زبان انگلیسی).

- آیت‌الله مرتضی مطهری: حسنین (ع)
 فصلی است از کتاب *اهامان و راه ایشان*، تألیف استاد
 مطهری.

- جواد طباطبایی: دربارهٔ رابطهٔ ایمان و عقل در تشیع
 ایرانی.

- هانس تسیرکر: مصیبت، گناه و توبه در اسلام شیعی،
 از دیدگاه مسیحیت

(Hans Zirker: Leiden, Schuld und Busse im
 shiitischen Islam- Wahrgenommen aus
 christlicher Sicht).

از صفحهٔ ۴۰۷ تا صفحهٔ ۴۴۶ این دو شماره مقالاتی

- هاینتس گاو به: بخارا، گنبد شرقی اسلام
(Heinz Gaube: Buchara, die östliche Kuppel des Islam)

بخش پایانی مجله، شرح حال نویسندگان مقالات است.

* ایران زمین، شماره ۱۰-۱۱، بهار و تابستان ۲۰۰۶م،
ص ۶۰۲.

مهم‌ترین مقاله‌های این دو شماره عبارت است از:
- رضا حاجت‌پور: علم جدید، فلسفه و استیلاي مذهبي
(Reza Hajatpour: Modernes Wissen, Philosophie und theokratische Vorherrschaft)

فصلی است از کتاب مهم حاجت‌پور که در ۲۰۰۲م در
ویسبادن با این عنوان منتشر شد:
Iranische Geistlichkeit zwischen Utopie und Realismus.

- استاد محمد مجتهد شبستری: دین و سیاست از دید
متفکران مسلمان دو قرن اخیر.

- آیت‌الله محمدعلی تسخیری: تعریف تروریسم.

- استاد محمدتقی جعفری: تئوکراسی و دموکراسی.

- ریشارد گراملیخ: ابعاد عرفانی توحید اسلامی
(Richard Gramlich: Mystische Dimensionen des islamischen Monotheismus).

بخش بعدی نشریه چند مقاله درباره پیامبر اسلام
است که به مناسبت سال پیامبر اعظم (ص)، به چاپ
رسیده است:

- آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی: مدیریت و فرماندهی در
زندگانی پیامبر (ص).

- آنماری شیمل: پیامبر اسلام به عنوان مرکز زندگانی
مذهبی در اسلام

(Annemarie Schimmel: Der Prophet Muhammad als Zentrum des religiösen Lebens im Islam).

- کاتارینا مُمزن: اندیشه‌هایی در باب گوته، قرآن و
محمد(ص)

(Katharina Momsen: Gedanken zu Goethe, Koran und Muhammad (s.a)).

- فرانچسکو گابریلی: محمد (ص) در تاریخ

(Francesco Gabrieli: Mohammed in der Geschichte).

* * *

- سید محمد خامنه‌ای: اصول تأویل و هرمنوتیک قرآنی
بر اساس ملاصدرا.

- مهدی گلشنی: بعد علمی قرآن.

- علی رهبر: مقدمه‌ای بر نهج البلاغه.

- امام علی - علیه السلام: عهدنامه مالک اشتر. (ترجمه
آلمانی عهدنامه مالک اشتر است).

- سید وحید اختر: آزادی در نظام اسلامی حقوق انسان
بر اساس نهج البلاغه.

- بهاء‌الدین ابن سَدّاد (؟): شخصیت و خصوصیات
صلاح‌الدین ایوبی.

- آغا بزرگ تهرانی: نظری تاریخی بر حدود اجتهاد.
(ترجمه آلمانی رساله «تاریخ حصر الاجتهاد» است).

- رسول جعفریان: ایران و تشیع.

- همایون کاتوزیان: شیعه و آموزه‌های اقتصاد اسلامی
جدید.

- هانس روبرت رویمر: صفویه.

- ل. شمس‌الدین: یهودیان، صابئین و مسیحیان یا اهل
کتاب در قرآن.

- عباسعلی عمید زنجانی: حقوق اقلیت‌ها در اسلام.

- اسماعیل بالیک: تصویر مسیح در کلام اسلامی معاصر.
بخش بعدی نشریه مقالاتی است درباره ادبیات

معاصر فارسی و یا ترجمه‌هایی از داستان‌ها و شعرهای
ادبیات معاصر، عمدتاً از تورج رهنما، غلامحسین
ساعدی، جلال آل احمد و صادق چوبک.

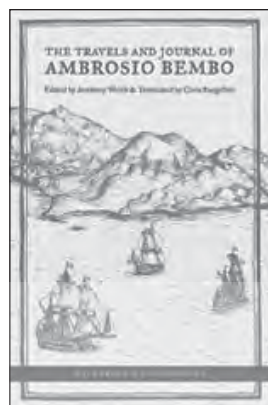
احمدرضا رحیمی‌ریسه

سفرها و خاطرات روزانه آمبرسیو بمبو

The Travels and Journal of Ambrosio Bembo, Ambrosio Bembo, Edited by Anthony Welch, and translated by Clara Bargellini, with original illustrations by G.J. Gre'lot, 470 p., 2007.

در آگوست سال ۱۶۷۱م، آمبرسیو بمبو، نجیب‌زاده ایتالیایی، خسته از زندگی روزمره مصمم شد یادداشت‌ها و خاطراتش را — از سفرهایی که طی چهار سال به عثمانی (سوریه، ترکیه، عراق)، ایران و مستعمره‌های پرتغالی در هند غربی انجام داده بود —

بنویسد. حدود ۳۵۰ سال پس از آن آنتونی ولش، استاد گروه آموزشی تاریخ هنر دانشگاه ویکتوریا، دستنویس یادداشت‌های روزانه او را — که به زبان ایتالیایی است — در کتابخانه کنگره آمریکا پیدا کرد و کلارا بارگلینی نسبت به ترجمه آن به زبان انگلیسی اهتمام نمود و با ویراستاری آنتونی ولش در سال ۲۰۰۷م در انتشارات دانشگاه کالیفرنیا به چاپ رسید. این سفرنامه یکی از مهمترین رویدادنگاری‌های اروپاییان درباره غرب آسیاست و در عین حال چشم‌انداز فوق‌العاده‌ای را نسبت به خاور نزدیک و هند ترسیم می‌کند. گزارش‌های بمبو حاصل مشاهدات دقیق اوست. او در خاطراتش توضیحات جالبی درباره مردم، غذا، شیوه زندگی، معماری، رسوم، شهرها، تجارت و مطالب گوناگون دیگری در اختیار خواننده قرار می‌دهد. مدارک و مطالب تاریخی با ارزش و جالب این کتاب با تصاویر ژرلو (Grelot) همراه است. بمبو به هنگام حضور در اصفهان، پس از آگاهی از اختلاف و دعوی ژرلو با شاردن، از او دعوت به همکاری می‌کند و ژرلو نیز برای تنظیم نقاشی‌ها و طرح‌های سفرنامه بمبو با او همراه شد و به اروپا بازگشت. سفرنامه و خاطرات روزانه بمبو از منابع ارزشمند برای مطالعات صفوی در روزگار شاه عباس دوم و شاه سلیمان است.

حوری سادات پروین‌فر

کتاب الفائق فی اصول الدین، رکن‌الدین بن الملاحمی الخوارزمی، تحقیق و مقدمه: ویلفرد مادلونگ و مارتین مکدرمت، تهران، مؤسسه پژوهشی حکمت و فلسفه ایران — مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین (آلمان)، چاپ اول، ۱۳۸۶ش، بیست + ۶۵۶ + viii.

جای خوشوقتی است که بخش انتشارات مؤسسه حکمت و فلسفه ایران از چند سال گذشته به این سو جانی دوباره گرفته، و بخش قابل توجهی از مجموعه منشورات آن نیز به متون کهن فلسفی و کلامی اختصاص یافته است.

«سلسله متون و مطالعات فلسفی و کلامی» مجموعه‌ای از متون و تحقیقات است که مؤسسه حکمت و فلسفه ایران و مؤسسه مطالعات اسلامی دانشگاه آزاد برلین با همکاری یکدیگر منتشر می‌کنند.

منشورات این سلسله زیر نظر زابینه اشمیتکه، شهین اعوانی، غلامرضا اعوانی، رضا پورجوادی، نصرالله پورجوادی، ویلفرد مادلونگ و سید محمود یوسف‌ثانی به چاپ می‌رسد. شماره سوم این مجموعه کتاب الفائق اثر کلامی متکلم معتزلی رکن‌الدین ابن‌الملاحمی است.

ابن‌الملاحمی (م ۵۳۲ ق) متعلق به مکتب معتزلی ابوالحسین بصری است و کتاب الفائق او یگانه متن کاملی است که تا روزگار ما باقی مانده و دوره کاملی از آخرین حلقه مکتب کلامی معتزلی را باز می‌گوید. این اثر خلاصه‌ای است از کتاب چهارجلدی مؤلف با عنوان کتاب المعتمد فی اصول الدین که بخش‌های بازمانده آن به کوشش مکدرمت و مادلونگ به سال ۱۹۹۱ م در لندن به چاپ رسیده است. (مصححان پس از چاپ المعتمد در ۶۱۶ صفحه، پاره‌هایی دیگر از این اثر را یافته‌اند که وعده انتشار آنها را داده‌اند.)

کتاب الفائق مشتمل است بر یک مقدمه و ده بخش (با

گزارش میراث

در پایان ذکر نکته‌ای بجاست و آن اینکه خط روی جلد، حروف‌نگاری و صفحه‌آرایی این اثر با نرم‌افزار word انجام شده، و همین امر سبب گردیده که کتاب‌آرایی این اثر دلپذیر و چشم‌نواز نباشد. ذکر اختلاف نسخه‌ها در یک ستون (که هم بر حجم کتاب افزوده و هم آن را نازیبیا ساخته) و برخی اغلاط رسم‌الخطی (مانند آوردن دو نقطه زیر «ی» غیر منقوص، مثل: روی، ص ۱۶۳) ناشی از کار با همین نرم‌افزار است.

ابن‌الملاحمی کتابی در ردّ فلاسفه با نام تحفة‌المتکلمین فی الردّ علی الفلاسفه نگاشته که نسخه خطی آن اخیراً پیدا شده و در دست چاپ است (ص هفت).

ح.ع.م

الفصول المائة فی حياة أبي الأئمة علي عليه السلام، السيد اصغر الناظم‌زاده القمی، قم، بوستان کتاب، ۱۴۲۸ ق / ۱۳۸۶ ش، ج ۲، ۱۶۳۹ ص، عربی.

پیرامون زندگانی امیر مؤمنان علی (ع) کتاب‌ها و رساله‌های کوتاه و بلند بسیاری در طول تاریخ نگاشته شده که یکی از مفصل‌ترین آنها موسوعة الامام علی فی الکتاب و السنة و التاريخ (محمد الریشهری و دیگران) در دوازده جلد است که در سالیان اخیر تألیف و منتشر شده است. الفصول المائة فی حياة أبي الأئمة (فصل‌های صدگانه در زندگانی پدر ائمه) از کوشش‌های ارزشمندی است که با مبنای نقلی و با تکیه بر متون احادیث، زندگانی و سیره امیر مؤمنان را گزارش می‌کند. این اثر در دو مجلد، پنج جزء و یکصد فصل تدوین گردیده است. در جزء اول (ج ۱) مؤلف در ۲۴ فصل به پدر، مادر، نسب، محل تولد، ایام طفولیت تا جنگ‌های سه‌گانه ایام خلافت امیر مؤمنان (جمل، صفین، نهروان) می‌پردازد. جزء دوم

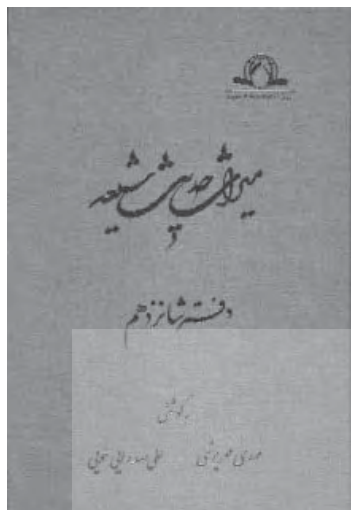
عنوان «الکلام فی...» که در این بخش‌ها از اصول عمده کلام معتزلی بحث و گفت‌وگو شده است، بدین ترتیب:
 ۱. الکلام فی التوحید، ۲. الکلام فی العدل، ۳. الکلام فی خلق القرآن، ۴. الکلام فی التکلیف ما لایطاق، ۵. الکلام فی الألفاف، ۶. الکلام فی النبوات، ۷. الکلام فی العلم، ۸. الکلام فی الوعد والوعید، ۹. الکلام فی الأسماء و الأحکام، ۱۰. الکلام فی الأمر بالمعروف و النهی عن المنکر، ۱۱. الکلام فی الامامة.

هر بخش معمولاً به چند یا چندین «باب» تقسیم شده و برخی باب‌ها نیز خود شامل چند «فصل» اند. از آنجا که بخش اصلی آثار ابوالحسین بصری در دست نیست، الفائق و بخش موجود المعتمد منابعی ارزشمند در دستیابی به آرا، افکار و آثار بصری به شمار می‌رود.

تصحیح کتاب الفائق بر اساس سه نسخه به انجام رسیده که از آن میان یک نسخه تاریخ کتابت دارد که در سال ۶۳۰ ق نوشته شده است. هر سه نسخه خطی اساس طبع در مسجد اعظم صنعا (یمن) نگهداری می‌شود. مصححان اشاره کرده‌اند که نثر عربی ابن‌الملاحمی دچار اشکال نحوی و در مواردی ابهام و پیچیدگی بوده و نسخه‌برداران بعدی کوشیده‌اند این اشکالات را اصلاح کنند؛ و مصححان نیز به جهت وضوح بیشتر متن و قرائت آسان‌تر، ضبط اصلاحی کاتبان را به متن برده‌اند. پیداست که این کار از اصالت ضبط متن (از حیث انتساب آن به مؤلف) کاسته است. چه بهتر بود که مصححان ضبط مؤلف را — با همه اشکالات و نادرستی‌هایش — در متن نگاه می‌داشتند و ضبط اصلاحی کاتبان را همراه با توضیحی کوتاه در پانویس می‌آوردند.

مصححان در مقدمه کوتاه خود (۸ صفحه) به اجمال تمام از ابن‌الملاحمی، الفائق و جایگاه آن در ادبیات کلامی معتزله، و روش تصحیح سخن گفته‌اند. این مقدمه را دکتر نصرالله پورجوادی از انگلیسی به فارسی ترجمه کرده که در سمت راست متن گنجانیده شده است. اختلاف نسخه‌ها در پایین صفحه‌ها درج شده است. کتاب هیچ‌گونه توضیح، تعلیقه و حاشیه‌ای دربر ندارد. فهرس چندگانه اعلام و آیات در پایان متن آمده، که کار با متن را برای محققان آسان می‌کند (در فهرست آیات به ذکر شماره سوره و آیه بسنده شده و نص آیه ذکر نشده است که بهتر بود ذکر می‌شد).

مشایخ اجازات و معرفی نسخه / اثر) می‌پردازد. بدین ترتیب، میراث حدیث شیعه یگانه مجموعه رساله‌های کوتاه است که همگی مجلدات آن به رشته علمی خاصی (حدیث) تعلق دارد.

از میراث حدیث شیعه در هر سال معمولاً دو دفتر انتشار می‌یابد. دفتر شانزدهم این مجموعه در سال ۱۳۸۶ش منتشر شده است. این دفتر، پس از سرآغازی به قلم یکی از دو دبیر مجموعه (مهدی مهریزی) با عنوان «به بهانه تصحیح أخبار الزینبات» (ص ۷-۱۷)، رساله‌ها و مطالب زیر را دربر دارد:

اخبار الزینبات، سید یحیی بن حسن عبیدلی، تحقیق فارس حسن کریم (ص ۲۱-۹۲)، هدایة السعداء فی زیارة سیدالشهداء، محمدجعفر شریعتمدار استرآبادی، تحقیق حمید احمدی جلفایی (ص ۹۳-۱۱۲)، شرح حدیث حقیقت، محمدعلی بن محمدحسین خلخالی، تحقیق علی صدرایی خوبی (ص ۱۱۳-۱۳۲)، بدرة المعانی فی ترجمة اللثالی، ابوالمحاسن محمدبن سعد نخجوانی، تحقیق محمد مهدی حیدری (ص ۱۳۳-۱۸۶)، التحفة العلویة، مؤلفی ناشناخته، تحقیق حمید احمد جلفایی (ص ۱۸۷-۲۳۴)، الفوائد الرجالیة، ابوالهدی کلباسی، تحقیق محمدحسین مولوی (ص ۲۳۵-۴۹۴)، ترجمه السید عبدالله شبر، سید محمد موسوی قطیفی، تحقیق علی فاضلی (ص ۴۹۳-۵۵۶).

فهرست مؤلفان و مصححان رساله‌های منتشر شده در شانزده دفتر میراث حدیث شیعه پایان بخش کتاب است.

ع.م

(ج ۱)، با عنوان «علی در قرآن و سنت [نبوی]» در بیست فصل از آیاتی از قرآن که در شأن امام علی (ع) نازل شده (مانند آیه تطهیر، آیه مباحله، آیه ولایت، سوره هل اتی و...) و مشهورترین احادیثی که از پیامبر درباره جایگاه امام علی (ع) روایت گردیده (مانند حدیث طبر، حدیث سفینه نوح، حدیث مدینه العلم و...) سخن می‌گوید. جزء سوم (ج ۲) در نوزده فصل از مناقب و فضایل امام علی (ع) یاد می‌کند؛ جزء چهارم (ج ۲) در هفده فصل از فضیلت‌های زندگانی امام علی (ع) بحث می‌نماید؛ و جزء آخر (ج ۲) در ۲۱ فصل سیره امام علی (ع) را در دوران خلافت تا شهادت آن حضرت باز می‌گوید و در خاتمه به اولاد و اصحاب، و ذکر پاره‌هایی از حکم، مواظب و اقوال امیر مؤمنان می‌پردازد.

در آغاز کتاب تقریظ‌هایی از حضرات آیات صافی، سبحانی، مؤمن و معرفت درج شده است. چاپ نخست این اثر به سال ۱۴۱۳ق انجام پذیرفته و (با توجه به مقدمه‌های سه‌گانه مؤلف) طبع کنونی، چاپ سوم آن به شمار می‌آید، با وجود این جای پرسش است که چرا در صفحه شناسنامه «چاپ اول» قید شده است.

ع.م

میراث حدیث شیعه، به کوشش مهدی مهریزی و علی صدرایی خوبی، دفتر شانزدهم، قم، دارالحدیث، ۱۳۸۵ش، ۵۸۰ ص (فارسی و عربی).

تصحیح و نشر رساله‌های کوتاه کهن، از اواخر دهه ۱۳۶۰ش در ایران رونق گرفت. از سال ۱۳۶۸ تاکنون مجموعه‌هایی مانند مجموعه رسائل خطی فارسی (بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، مشهد)، میراث اسلامی ایران (کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، قم)، گنجینه بهارستان (مرکز پژوهش کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران) و میراث حدیث شیعه (مرکز تحقیقات دارالحدیث، قم) منتشر شده و می‌شود. از میان اینها، هر یک از مجلدات گنجینه بهارستان به موضوعی ویژه (ادبیات فارسی، ادبیات عرب، حکمت، علوم قرآنی و روایی، فقه و اصول، تاریخ، اخلاق، علوم و فنون) اختصاص یافته، و میراث حدیث شیعه نیز اختصاصاً به موضوع حدیث و علوم حدیث (در پنج بخش: متون حدیثی و دعا، شرح و ترجمه حدیث، علوم حدیث،

گزارش میراث

سرودهای روشنایی، ابوالقاسم اسماعیل پور، تهران، اسطوره، چاپ اول، ۱۳۸۶.

پایان‌نامه کارشناسی ارشد نگارنده آن (در رشته تاریخ، گویا) تدوین و دفاع و اینک توسط بخش «قم‌شناسی» کتابخانه بزرگ مرعشی چاپ شده است. کتاب شامل پیشگفتار، مقدمه و سه فصل به همراه یک ضمیمه و فهرست پایانی منابع است که البته فصل اصلی آن، فصل سوم است با عنوان «قم در سفرنامه‌ها». ساختار کتاب، نوع تدوین، شیوه ارجاعات و نیز صفحه‌آرایی و حروفچینی آن شکل مطلوبی ندارد. همچنین فصل‌های اول و دوم ربط چندانی به موضوع تحقیق ندارد که اگر به صورت مختصرتر و به عنوان مقدمه کار عرضه می‌شد بهتر می‌بود. نیز اگر فصلی به عنوان تحلیل گفتار سیاحان در نظر گرفته می‌شد، کتاب رونق دیگری می‌گرفت. اما نفس کار را باید ارجمند تلقی کرد، به‌خصوص آنکه با پراکندگی منابع تحقیق در ایران و دشواریاب بودن برخی موارد، نویسنده محترم تلاش کرده است تمام منابع اصلی را ببیند و اطلاعات آنها را درباره قم در مجموعه‌ای گرد آورد؛ کاری که پیش از این مثلاً آقای حسین متقی درباره زنجان انجام داده بود و همین کتابخانه، آن را با نام گلگشت منتشر کرد.

هیچ نوع نمایه‌ای، خواننده را دریافتن مطلوب خود در صفحات کتاب یاری نمی‌کند که این نقص کتاب است. گفتنی است این تحقیق دهمین کتابی است که بخش «قم‌شناسی» کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی منتشر می‌کند؛ مجموعه‌ای که تاکنون تحقیقات خوبی در این زمینه منتشر کرده است، از جمله تاریخ قم که در همین نشریه معرفی شده است. باید در انتظار انتشار کتاب‌های دیگر این مجموعه، از جمله برخی آثار خاندان فیض قمی بود، به‌خصوص وقایع قحط‌سالی قم که اثر بسیار ارزشمندی است.

جواد بشری

ریاض‌الجنة، للعلامة المحقق الرجالی المیرزا محمدحسن الحسینی الزُّوزی (۱۱۷۲-۱۲۱۸ ق)، تحقیق علی الرفیعی العلامرودشتی، اشراف: سید محمود المرعشی النجفی، قم، مکتبه سماحة آیت‌الله العظمی المرعشی النجفی الکبری، الطبعة الاولى، ۱۴۲۸ق / ۱۳۸۶ش، القسم الرابع من الروضة الرابعه، ۷۲۸ ص.

ریاض‌الجنة کتاب دائرةالمعارف‌گونه ارزشمندی است

کتاب، جستاری در شعر ایران باستان و میانه، و سرودهای مانوی است. نخست قرار بود که دکتر مهرداد بهار و دکتر اسماعیل پور، با همراهی یکدیگر، گزارش فارسی اشعار مانوی را انجام دهند و پس از آن تحلیلی درباره شعر ایران باستان پرداخته گردد و به عنوان پاره دوم ادبیات مانوی انتشار یابد. اما هنگامی که تنها بخشی اندک از سرودهای مانوی به فارسی برگردان شده بود، استاد بهار درگذشت و همین باعث شد که اسماعیل پور به تنهایی این کار را ادامه دهد و کتاب حاضر را به چاپ برساند. کتاب دارای دو فرگرد (بخش) اصلی است که پیوند چندانی با هم ندارند و هریک می‌تواند به‌طور مستقل مطالعه شود و شاید بهتر بود که جداگانه نیز انتشار می‌یافتند. فرگرد اول گزیده‌ای از نتایج تحقیقات اصیلی که درباره شعر پیش از اسلام انجام شده ارائه می‌دهد و احیاناً مؤلف نظر و نکته‌ای به آنها می‌افزاید. فرگرد دوم دربردارنده برگردان فارسی سرودهای مانوی است.

سید محمد صاحبی

ذکر اخبار دارالایمان قم در سیاحت‌نامه‌ها (از مغول تا آخر قاجار)، سید نورالدین موسوی خلخالی، زیرنظر سید محمود مرعشی، قم، کتابخانه بزرگ حضرت آیت‌الله العظمی مرعشی نجفی (ره) - گنجینه جهانی مخطوطات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۸۶ ش، ۲۷۲ ص.

این تحقیق که نامش گویای موضوع آن است، به عنوان

اثر یکی از رجال بزرگ قرن‌های دوازدهم و سیزدهم هجری، و با اینکه حجم آن بسیار زیاد است و کتابت آن مشکل، اما همین اهمیتش باعث شده نسخه‌های چندی از آن تکثیر شود و امروز در اختیار باشد، از جمله نسخه‌ی خاندان نخجوانی در تبریز، نسخه‌ی کتابخانه‌ی وزارت امور خارجه و نیز نسخه‌ی کتابخانه‌ی بزرگ مرعشی. تصحیح چنین کتابی البته اطلاعات فراوانی به‌ویژه در حوزه‌ی رجال می‌طلبد، چرا که موضوع اصلی آن تراجم دانشمندان حوزه‌های مختلف علوم اسلامی است، که خوشبختانه محقق ارجمند، آقای علی رفیعی، در این زمینه متخصص است و کاملاً شناسای مراجع و منابع تراجم‌نگاری.

جلدهای قبلی این کتاب را همین محقق و همین کتابخانه منتشر کرده بود و اینک جلد چهارم آن، که عرضه شده است فقط روضه‌ی چهارم (روضه‌ی مخصوص رجال) را شامل می‌شود. این مجلد شامل ۲۹۸ مدخل رجالی است که از «علی بن عبدالله قزوینی» (قرن ششم هجری) آغاز می‌شود و به «المرتضی علم‌الهدی العلوی الموسوی» معروف به شریف مرتضی ختم می‌گردد. در تصحیح این اثر ارزشمند مطلوب‌ترین شیوه لحاظ شده است؛ یعنی درباره‌ی هر یک از مدخل‌ها، فهرست بلندبالایی از منابع دیگری که اطلاعاتی از آن دانشمند را می‌توان در آن یافت در پاورقی آمده است، نیز اطلاعی مختصر و البته بعضاً بسیار مفید پیرامون برخی کتاب‌های مذکور در متن، در پاورقی‌ها آمده که فواید اثر را چند برابر کرده است. به امید انتشار بقیه‌ی بخش‌های ریاض به دست همین محقق پرتلاش.

ج.ب

فهرست نسخه‌های خطی فارسی مؤسسه‌ی سندالاجی (وابسته به دانشگاه سند، حیدرآباد پاکستان)، عابد رضا عرفانی، با مقدمه‌ی سید صادق حسینی اشکوری، قم، مجمع ذخائر اسلامی، ۱۳۸۶ش، ۱۲۰ص.

مدیر مجمع ذخائر اسلامی، سید صادق حسینی اشکوری، در سفری به حیدرآباد، مرکز ایالت سند با همدرسی دیرین ملاقات می‌کند که در پاکستان به کار معرفی میراث دستنویس می‌پردازد. از او می‌خواهد که این اثر را برای چاپ در اختیارش بگذارد.

فهرست حاضر که چندمین کار مجمع در حوزه‌ی آثار

هند و پاکستان به شمار می‌رود، از این نظر اهمیت دارد که به معرفی میراث فارسی سند می‌پردازد؛ چرا که بیشتر دستنویس‌های این کتابخانه، آثاری هستند که پس از قرن یازدهم دانشوران سندی‌الاصول پدید آورده‌اند یا در این ادوار کتابت شده‌اند؛ دورانی که تیموریان، کلهوران و تالپوران بر سند حکمرانی می‌کرده‌اند.

در مرکز سندشناسی دانشگاه سند، حدود دو‌یست نسخه خطی نگهداری می‌شود که ۹۳ مورد آن فارسی است. فهرست این مجموعه را گویا پیش از این دکتر غلام مصطفی قاسمی و دکتر غلام علی الانا تهیه کرده بودند که اکنون فقط موارد فارسی آن گزارش شده است.

نکته قابل ذکر درباره‌ی کتاب است اینکه گویا فهرست‌نگار چندان با شیوه‌نامه‌ی مجمع ذخائر که منطقی است و تمایزی بین بخش‌های کتاب‌شناسی و نسخه‌شناسی قائل است آشنا نبوده است. از این رو روشی را در پیش گرفته که آمیزه‌ای است از موضوعات دوگانه بالا (یعنی نسخه‌شناسی و کتاب‌شناسی در هم خلط شده است).

به هر رو همین که مجموعه‌ای از آثار فارسی این منطقه معرفی شده است، باید سپاسگزار بود و از آن بهره برد. از ص ۱۹ تا ۱۰۵، وصف نسخه‌هاست و سپس فهرست منابع و پنج فهرست راهنما آمده است.

از موارد قابل توجه یکی مجموعه‌ی ش ۳۳ است که تاریخ آن ۷۱۵ق ذکر شده است و بخش‌هایی چون «مختصر صلوة ماجین» (؟)، «رساله شکاریه»، «فرائض نظم شیخ حسن»، «مضبوط الحساب»، «توحیدنامه»، «بیت‌الاسلام» و «شیطان‌نامه» را دارد. همچنین ادعا شده که زیباترین نسخه‌ی خطی این کتابخانه دلائل الخیرات است به ش ۳۸ که البته کتابی است بسیار متداول و پرنسخه. نسخه‌ی قابل توجه دیگر، دستنویس ش ۶۵ است که تلخیصی است از چچ‌نامه که در تاریخ سند است و البته چاپ شده. در یک نگاه بسیار گذرا همچنین دیدم که نسخه‌ی ش ۵۲ که دیوان میرحسن‌علی‌خان است به شکل فتوکپی در کتابخانه نگهداری می‌شود و اصل آن نزد میرزا عباس بیگ، ساکن تندوآغا حیدرآباد است. نیز معراج النبوة ملا معین (مسکین) اثری است از قرن نهم هجری و بسیار مشهور که در فهرست حاضر از سده هفتم دانسته شده است. در انتظار آثاری دیگر در این حوزه هستیم.

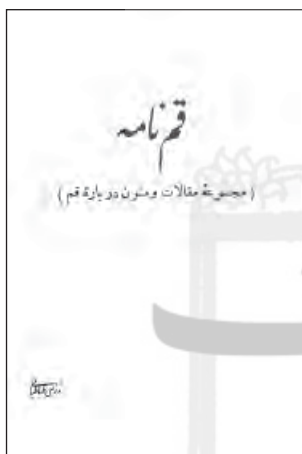
ج. ب

قیمت (مجموعه مقالات درباره قم)، حسین مدرس طباطبایی، نیوجرسی (ایالات متحده آمریکا)، مؤسسه انتشاراتی زاگرس، ۲۰۰۷م / ۱۳۸۶ش، ۲۵۰ ص.

درصد تجدید چاپ آثار استاد در حوزه مورد بحث برآمده، مجموعه حاضر به مقالاتی اختصاص یافته که در کتاب‌های قم‌شناسی (مثل قم‌نامه و جغرافیای دارالایمان قم) وجود نداشت. هرچند خود نویسنده به انتشار این مقالات بدین شکل تمایلی نداشته و خواهان به‌روزترکردن آنها بوده و فرصت دست‌بردن در آنها را هم نداشته، این کتاب را باید بسیار ارج نهاد و وجود آن را قدر دانست؛ چرا که مقالات قم‌شناسی دکتر مدرس بسیار دور از دسترس است و برخی برای ایرانیان و تعداد بیشتری برای مستشرقان قابل وصول نیست. از اینها گذشته در پایان قیمت استدرکات استاد بر تعدادی از کتاب‌های قم‌شناسی ایشان ضمیمه شده که برای نخستین بار است که بدین شکل عرضه می‌شود و شامل اطلاعات بعضاً تلگرافی و فوق‌العاده ارزشمند است.

دکتر حسین مدرس طباطبایی، استاد برجسته فقه و حقوق در دانشگاه‌های معتبر غرب و صاحب آثاری درخشان در حوزه تاریخ و جغرافیای تاریخی قم (مثل تربت پاکان، قم در قرن نهم هجری، تصحیح رساله علی بن منعل، تصحیح خلاصه البلدان، قم‌نامه و ... که بسیاری را خود با زحمت فراوان و بدون پشتوانه مؤسسه و ناشری، در دهه پنجاه خورشیدی در قم چاپ کرد) کتاب‌شناسی فقه شیعی، تاریخ کلام اسلامی و شیعی (مثل مکتب در فرآیند تکامل که اصل آن به زبان انگلیسی است و ترجمه آن پس از دو سه بار چاپ شدن در آمریکا، خوشبختانه اخیراً در ایران نیز از سوی انتشارات کویر منتشر شده، به قلم آقای ایزدپناه) و مباحث فقهی (مثل زمین در فقه اسلامی) است که از غایت اعتبار و شهرت، بی‌نیاز از هرگونه معرفی است و این چند کلمه ادای دینی است به آن بزرگوار در سال‌های دور، و در هنگام اقامتشان در زادگاه خود، قم، کارهای ارزشمندی درباره قم و تاریخ آن پس از اسلام انجام داد و به واقع تا آن زمان کار را تمام کرد، و حتی هنوز هم که هنوز است افزودن اطلاعاتی به نوشته‌ها مشکل می‌نماید.

این مجموعه محتوی این مقالات است: «خانندان فتحان»، «مدارک نویافته درباره خانندان فتحان»، «قم در ذیل نقتة المصدور»، «مناظره‌ای منظوم میان قم و کاشان از دوره سلجوقی»، «یک سند از قرن دهم»، «قاضی احمد قمی نگارنده خلاصه التواریخ و گلستان هنر»، «مکاتبات فیض و قاضی سعید قمی»، «پنج نامه از فتحعلی شاه به میرزای قمی»، «میرزای قمی و تصوف»، «فلسفه و عرفان در نظر میرزای قمی»، «شرح حدیث من عرف نفسه فقد عرف ربه از میرزای قمی»، «حاج ملا محمدصادق قمی فقیه عالی‌قدر دوره قاجار و نامه او به ناصرالدین شاه»، «گزارشی در باب شورش شیخ عبدالله کرد در اواخر قرن گذشته»، «مستدرکات کتاب‌ها». در پایان نیز نمایه‌ای از نام‌های مذکور در مجموعه دیده می‌شود.

ج. ب

ریخت‌شناسی حکایت و بخش‌بندی اشکال ساده ادبی از دیدگاه یولس.

کتاب دوم: بررسی ساختاری متن (ص ۱۸۰-۳۴۸): در این بخش مسائلی از این قبیل طرح می‌شود: پژوهش‌های استروس در ساختار اساطیر، اندیشه‌های بارت در باب نشانه‌شناسی، ساختار، لذت متن و مرگ مؤلف، خوانش متن و ادبیات شگرف از نظر تودورف، روایت‌شناسی و مناسبات تعالی‌دهنده متن در دیدگاه ژنت، نشانه‌شناسی اکو و تعریف او از اثر گشوده و بررسی دیدگاه‌های گوناگون در مورد بینامتنیت به ویژه نظریات کریستوا و ژنت در این مورد.

کتاب سوم: شالوده‌شکنی متن (ص ۳۷۶-۴۷۵): عمده موضوعاتی که در این قسمت بررسی می‌گردد، چنین است: کلام‌محوری، غیاب معنا و متافیزیک حضور در نگاه دریدا، پدران فکری دریدا، نظریه پسامدرنیسم در آثار لیوتار، استعاره ریزوم در نوشتارهای دلوز و بررسی اندیشه‌های دیگر شالوده‌شکنان.

کتاب چهارم: تأویل متن (ص ۴۹۶-۶۸۰): بیشتر این فصل در مورد مسائلی از این گونه است: تاریخچه تأویل و تفسیر از متون کهن و مقدس تا آثار فروید، اندیشه‌های ماکر در باب هرمنوتیک کلاسیک و نظریه نیت مؤلف، پدیدارشناسی هوسرل و هیدگر، افق‌های معنایی متن و هرمنوتیک مدرن از دیدگاه گادامر، بازگشت هرش به تئوری نیت مؤلف و تک‌معنایی بودن متن، سه مرحله تأویل از دید ریکور: پیشاپیکربندی، پیکربندی، و بازپیکربندی، بررسی زمان و گزارش مهم‌ترین اثر ریکور، مکتب زیبایی‌شناسی دریافت و افق انتظارات مخاطب.

کتابخانه متن‌شناسی — که از این پس در هر شماره از گزارش میراث بخشی را به خود اختصاص خواهد داد — به معرفی توصیفی کتاب‌های برگزیده متن‌شناسی (در سه حوزه متن‌شناسی لفظی، معنایی و فلسفی) در زبان فارسی — اعم از تألیف و ترجمه — می‌پردازد. در هر قسمت از کتابخانه متن‌شناسی، چند اثر که از حیث موضوع با یکدیگر همانند هستند، معرفی می‌شوند. گروه تصحیح متون و متن‌شناسی مرکز پژوهشی میراث مکتوب در پی آن است که از این طریق باب آشنایی با زاویه‌های گوناگون تحلیل متن را برای علاقه‌مندان بگشاید و راه بررسی تحلیلی متون را هموار کند.

۱. ساختار و تأویل متن، بابک احمدی، تهران، نشر مرکز، چاپ اول، ۱۳۷۰ش، چاپ هفتم، ۱۳۸۴ش، ۸۰۹ص.

این کتاب با هدف معرفی سه آیین نوین نظریه ادبی — یعنی ساختارگرایی، شالوده‌شکنی و هرمنوتیک — نوشته شده و شاید نخستین و جامع‌ترین کتاب تألیف شده به زبان فارسی باشد. نویسنده در بیشتر بخش‌ها، مطالب و موضوعات تئوریک را با ارائه نمونه‌هایی بررسی می‌کند، گاهی هم به مسائل تاریخی می‌پردازد و در قسمت‌هایی نیز در باب زندگانی نظریه‌پردازان بزرگ سخن می‌گوید. این اثر دربردارنده چهار کتاب است:

کتاب نخست: نشانه‌ها و شکل متن (ص ۶-۱۴۴): اهم مطالب این بخش عبارت است از: زبان‌شناسی سوسوری، نشانه‌شناسی پیرس، تاریخ و نظریات مکتب فرمالیسم، نظریه ارتباط یاکوبسن و اندیشه‌های او درباره زبان شاعرانه، منطق گفتگویی باختین، پژوهش‌ها و تئوری‌های گروه زبان‌شناسان پراگ، دیدگاه‌های پروپ در مورد

۲. چهار گزارش از تذکرة الاولیاء عطار، بابک احمدی، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۹ش، ۲۳۳ص.

صوفیان و تناقضات سخن عرفانی را بازکاوی و نقد می‌کند. در این بخش به گونه‌ای دیگر به عقل اشاره شده است؛ خرد شهودی که صوفیان آن را می‌ستایند و به کار می‌برند، همچنین از مجنون‌نمایی عرفا در چشم عوام و زبان گستاخانه ایشان در مناجات با حق سخن می‌رود؛ و از نبود منطق مکالمه در کتاب عطار و گفتمان عرفانی انتقاد می‌شود.

گزارش سوم: زبان (ص ۱۱۷-۱۵۴): این بخش پژوهشی است در زبان و سبک تذکرة الاولیاء و نوآوری‌ها و شیوه‌های زبانی آن. در این بخش شیوه‌ها و توانش‌های روایی این کتاب نیز بررسی می‌شود و از مسائلی مانند فاصله کلام با معنا در دیدگاه صوفیه و شطحیات ایشان صحبت می‌شود، نویسنده در ادامه با ارجاع به سبک‌شناسی بهار به بررسی ویژگی‌های زبانی و سبکی اثر می‌پردازد؛ همچنین با استناد به نظریات عبدالقاهر جرجانی، کاربرد صنایع ادبی و شاعرانه را در این کتاب بررسی می‌کند و در پایان ساختارهای روایی اثر مورد پژوهش قرار می‌دهد.

گزارش چهارم: راز (ص ۱۵۵-۱۸۹): هدف این بخش کشف معانی باطنی و درونی و نهانی متن با استفاده از روش هرمنوتیک است. در ابتدا از رویکرد آثار عرفانی به ویژه تذکرة الاولیاء نسبت به رؤیا و تعریفات و تقسیمات آن مطالبی می‌آید، سپس از چندگانگی معانی باطنی از نظر صوفیه و آرزوی ایشان برای گذر از تأویل و رسیدن به باطن قرآن و طرح مکرر آن در کتاب عطار سخن می‌رود. همچنین درباره زبان اشارت و زبان عبارت صحبت می‌شود.

در بخش پیوست‌ها، یکی از دل‌انگیزترین بخش‌های تذکرة الاولیاء (ذکر بر دار کردن حلاج) درج شده است. مطالبی درباره تأثیر این کتاب بر آثار مولانا، حافظ، تذکره‌نویسان و شاملو مطرح شده است که می‌توان آن را گونه‌ای پژوهش بینامتنی دانست. سالشمار زندگی عطار، کتابشناسی او، فهرستی از متون اصیل عرفانی و کتاب‌هایی درباره عرفان نیز در این بخش آمده است. کتاب با نمایه نام‌ها و کتاب‌ها به پایان می‌رسد.

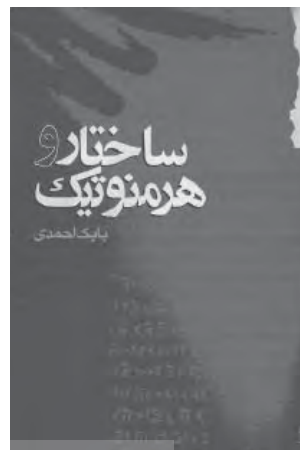
سید محمد صاحبی

مؤلف در این کتاب با بهره‌مندی از روشهای نشانه‌شناسی، نظریات ساختارگرا و مباحث هرمنوتیک مدرن، متنی کهن و عرفانی را با چهار شیوه گوناگون بررسی می‌کند. این رساله در توصیف زبان تذکرة الاولیاء نوشته شده است و می‌کوشد تا خواننده جوان امروزی را با شگفتی‌های زبان آن آشنا کند. در دیباچه، پس از معرفی اجمالی متن و شیوه‌های به‌کاررفته در تحلیل آن، از منابع تذکرة الاولیاء، نسبت آن با دیگر آثار عطار و اهمیت مقدمه آن سخن می‌گوید. سایر بخش‌های کتاب بدین قرار است:

گزارش نخست: دلالت‌ها (ص ۳۱-۷۰): این بخش به کشف نشانه‌های زندگی روزمره دورانی می‌پردازد که کتاب در آن نوشته شده است، درباره مسائل تاریخی و گفتمان‌های مسلط دینی و عرفانی و اندیشه‌های رایج در آن روزگار سخن می‌گوید و خواننده را با شیوه گذران زندگی مادی و معنوی در آن ایام آشنا می‌سازد. همچنین درباره زندگی و زمانه عطار، عرفان نظری، محبت عرفانی، خردستیزی صوفیه، دشمنی ایشان با فلسفه و ترک دنیا و گیتی بحث می‌کند. نکاتی نیز راجع به واکنش صوفیان در برابر سستی ایمان مردمان، مطرح می‌شود.

گزارش دوم: معناها (ص ۷۱-۱۱۶): این گفتار با استفاده از نظریات گادامر و یاس درباره افق‌های معنایی متن در روزگار عطار بحث می‌کند. از تسامح و تساهل عرفان اسلامی و همانندی‌های آن با دیگر ادیان — به ویژه آیین بودا و مسیح — سخن می‌گوید و گفتمان اقتدارگرایی

۳. ساختار و هرمنوتیک، بابک احمدی، تهران، گام نو، چاپ اول، ۱۳۸۰ش، ۱۳۵ص.

این کتاب مختصر، متن بازنویسی شده درس‌های بابک احمدی در تابستان ۱۳۸۰ برای دانشجویان دانشگاه صنعتی امیرکبیر (تهران) است. متن کتاب به تناسب مخاطبان روان است و می‌کوشد روایتی ساده و قابل فهم از دو جریان فکری - فلسفی مهم نیمه دوم سده بیستم، یعنی ساختارگرایی و هرمنوتیک، برای مخاطبان مبتدی ارائه کند.

کتاب از پنج درس (هر کدام محصول یک جلسه) تشکیل شده است، بدین ترتیب:

درس یکم: پیشینه و زمینه ساختارگرایی؛ مشتمل بر سه بخش: ساختارگرایی به چه معناست؟ سرچشمه‌های ساختارگرایی؛ موقعیت تاریخی ساختارگرایی.

درس دوم: مفاهیم بنیادین و سنجش ساختارگرایی؛ مشتمل بر سه بخش: ساختار، الگو، ذهن؛ سخن، ناخودآگاهی، متن؛ سنجش ساختارگرایی.

درس سوم: پیشینه و زمینه هرمنوتیک؛ مشتمل بر سه بخش: دشواری‌های تعریف هرمنوتیک؛ آیا می‌توان از تاریخ هرمنوتیک یاد کرد؟ هرمنوتیک و شناخت.

درس چهارم: مفاهیم بنیادین هرمنوتیک مدرن؛ مشتمل بر سه بخش: تأویل از نظر نیچه؛ هرمنوتیک هایدگر؛ هرمنوتیک گادامر.

درس پنجم: سنجش هرمنوتیک؛ مشتمل بر دو بخش: هرمنوتیک ریکور؛ کارایی‌ها و انتقاداتها.

بنا به نوع و هدف اثر هیچ‌گونه ارجاعی در پانوشتهای نیامده، اما در پایان کتاب ۳۷ پی‌نوشت که همگی عنوان کتاب‌ها و تاریخ انتشار آنهاست، به عنوان ارجاعات متن درج شده است.

در انتهای کتاب، فهرست برگزیده‌ای از کتاب‌هایی که به زبان فارسی درباره ساختارگرایی و هرمنوتیک منتشر شده، درج گردیده است (شامل ۴۳ اثر که به ترتیب نام مؤلف مرتب شده است).

این اثر موجز، کتاب مقدماتی مفیدی برای آن دسته از علاقه‌مندان است که می‌خواهند برای نخستین بار با این مباحث آشنایی پیدا کنند. تفصیل و صورت مشروح مباحث این کتاب را در اثر شناخته‌شده همین مؤلف (ساختار و تأویل متن) می‌توان جست.

ع۴

گزارش‌ها